

Frank Bovenkerk

Deze aflevering van de *Sociologische Gids* gaat grotendeels over het functioneren van de arbeidsmarkt, maar dat is niet zo gepland. Op één paar na zijn de bijdragen onafhankelijk van elkaar aangeboden. Dit vraagt erom bij wijze van introductie toch iets te zeggen over verschil, overeenkomst en samenhang.

De vraag die bij alle vier onderzoeken op de een of andere manier een rol speelt, is in hoeverre de verzorgingsstaat zijn grenzen heeft bereikt. Is het arbeidsmarktbeleid zo te hervormen dat groepen die thans nog buitengesloten zijn weer in het leger der werkenden kunnen worden opgenomen? Hoe kunnen passieve en afhankelijke burgers worden geactiveerd en zelf bijdragen tot het verbeteren van hun maatschappelijke kansen?

Uit de bijdrage van Houtman blijkt de publieke opinie zich in meerderheid uit te spreken voor minder vrijblijvendheid. Het is jammer dat de dimensie van tijd in het onderzoek ontbreekt, het zou mij niet verbazen wanneer het deel van de respondenten dat te kennen geeft er geen bezwaar in te zien om werklozen die aangeboden werk weigeren in hun uitkering te korten, de afgelopen jaren flink is toegenomen. Op de vraag hoe de schrikbarende hoge werkloosheid onder etnische groepen moet worden teruggedrongen, wordt steeds met een ander dwangmiddel gedreigd. Zij behoren nu eindelijk eens fatsoenlijk Nederlands te leren en hun onderwijsachterstand weg te werken. Gebeurt dat niet dan zullen de gemeenten hun uitkering aantasten.

Het is de vraag of die maatregel veel helpt wanneer de vraagzijde van de arbeidsmarkt ongemoeid wordt gelaten. Wanneer zulke opleiding werkelijk helpt heeft het zin. Scheepers e.a. laten echter duidelijk zien dat extra onderwijs aan minderheden (en vrouwen) minder vaak in een vaste betrekking resulteren dan voor blanke mannen het geval is die precies dezelfde cursus hebben doorlopen. Zij gelden klaarblijkelijk toch als tweederangs aanbod. Geldt dit voor mensen met een relatief lage opleidingsgraad, de arbeidskansen van zeer hoog opgeleiden blijken voor etnische groepen niet meer achter te blijven bij die van autochtonen. Bovenkerk e.a. zowel als Büyükbözkoyum e.a. laten dat duidelijk zien. Niettemin: ook hier zijn aanwijzingen dat het toch om een andere, inferieure of ge-gettoïseerde arbeidsmarkt gaat. Het beleid van tal van instellingen

en bedrijven om iets aan positieve actie te doen, lijkt z'n eerste vruchten af te werpen, maar het is de vraag of het creëren van een speciale minderhedenmarkt op den duur juist geen belemmering op gelijke kansen gaat vormen. Naar mijn inzicht zou vervolgonderzoek op die vraag gericht moeten worden.

Ten slotte iets over de methode. Er is in de laatste twee gevallen, zowel in het onderzoek met gematchte paren als bij het experiment, gewerkt met het kunstmatig constant houden van de vergeleken groepen. Dit is een moeizame en omslachtige methode. Door zulk onderzoek als van Scheepers e.a. maar het geldt voor meer auteurs over deze vraagstukken (Siegers, Veenman, Roelandt), laat ik mij overtuigen dat regressieanalyse uitgevoerd op heterogeen materiaal eenvoudiger is en meer informatie oplevert.